

Babestu ala espoliatu?

Amankomuna jabego intelektualaren aurka

Miquel Vidal eta Amador Fernández-Savater

Copyright murriztailetik haratago bitziza dago. Naiz eta SGAE, BSA eta RIAA bezalakoek etengabe botatzen dituzten meatuak eta mezu apokaliptikoak. Erakunde hauek gizakiaren burutazioak merkatugai bihurtzen dituzte eta guztionak diren ondasun oparoekin etekin zikinak ateratzen dabilta. Era horretan pentsamenduen lehortea eragiten dute, baina hala ere, ugaritasun printzak badira ekoizpen intelektualaren alorrean behintzat. Eta behar den indarra egin ezkerro, lortuko dugu arrakala digitala apurtzea, ezagutza elkarbanatzea, etsa baita kultura eta arte ere; egun daukagun industria eraldatuz. Eta guzti hori, biztanleriaren oinarritzko eskubideak zapaldu gabe, kode penala gogortu gabe eta jakintza elkartrukatzea zigortu gabe noski.

Kopia-eskubidea murriztearekin mozkinak ateratzen dituztenak egia estali nahian badabilta ere, jabego amankomunaren esparruan, beti izan dira sormen adierazpenak herriko kulturaren. Eta kultura mota hau bizi-bizi dago gaur egun kultura digital eran. Globalizatuz doan ekonomia hontan, salgaiak gero eta maizago dira ukiezinak, eta hori eztabaida publikoaren lapikora eramane beharra dago hanbat arinen. Izan ere, izaera aldaketa honek kolokan jartzen ditu azken bi mendeetan erabilitako copyright eta patenteen legeak. Orain, trukatzeko diren eduki kultural eta artistikoak ukiezinak dira eta ez dituzte ohiko fisikaren arauak jarraitzen. Mundu materialarentzako egindako sistema legala ziberespazioan nola edo hala mantentzea ez da bide zuzena. Zeregin horri burugogor eustea zekulako hankasartzea da, eta itsukeria horren ondorioak guztiok ordaintzen ditugu: enpresen gehiegikeriak, lege bidegabeak, bistanleriaren kriminalizazioa non denok <<pirata>> potentzialak garen, etab. Patenteak daukatenei boterea ematen dien politika murriztaileekin ez da sormena bultzatzen, ezta gutxiago ere, elkarbizitza pozoitu besterik ez da egiten, berrikuntzaren iturriak lehortuz eta berrikuntza bera geldotuz. Baina hori bai, bidegabekeria guzti hauek jasaten ditugun bitartean korporazioek eta beraien abokatuek poltsikoak lasai lasai betetzen dituzte.

<<Jabego intelektuala>> dituen ezaugarriek besteak salgai arruntetatik desberdintzen dute. Alde batetik, iraunkortasun historikoa ematen dion komunitate baten beharra du, eta horrek ematen dio zentzua eta balioa obrari berari. Eta bestetik, ideiak beste gauzak salgai bihurtzen dituen murriztasun printzipiotik at daudelako. Nolatan murriztu daitezke abesti, algoritmo, testu, software programa, etab. bezalako <<ondasun mugagabeak>> ezin badira <<gastatu>> ez agortu? copyright-a eta patenteak justifikatzen dituen kontratu soziala apurtu ondoren, lan intelektualen kopiak egiteari murrizketak ezartzea indarrez egiten da, eta lehiatze horrek arazo mordoak dakartza: mehatxuak, auziak, isunak, zigorrak, etab. Liburuen eta disken multinazionalak, eta orokorrean publikoaren eskubideak moztea defendatzen duten guztiak, denbora gelditu ahal izango balitz bezala jokatzeko dute, murrizketa fisikoen aroa luzatu beharra egongo balitz bezala egiten dute, orainarteko eredu industrial eta kulturala gordetzeko. Baina gero eta eraginkortasun txikiagoa dauka bizi dugun ereduak; gero eta bidegabeagoa bihurtzen ari da. Eta

bitartean, orain eskura dauzkagun aukerei uko egin behar diegula suposatzen da, esparru inmaterialean behintzat handitzen doan oparotasunari eta askatasunari muzin eginez. Ugaltze honen primerako adibidea software librea dugu: bost kontinenteetan zehar barreiatutako burmuin langileek elkarlanean dabilta eta kalitaterik oneneko puskek askatzen dituzte, sekulako obra moldakor eta mugagabe bat burutuz. Bururik gabeko elkarlan hau eta beste edozein, ezinezkoak izango lirakeke lehen aipatutako eredu jabedunak sormenaren lurralde guztietara helduko balira.

Jardunaldi hauetan dugun asmoa analitikoak da gehien bat, akintzaren aurretik ezagutza egon behar dela uste bait dugu, eta akintza orok helburu eta testuinguru zehatz bat eduki behar du.

Tresnarik honenak eskuratu nahi ditugu analisi eta kritika baten ostean, jabetza eta balioaren ideiak gu denontzako nolako aldaketa izan duten ulertzeko, eta baita aberastasunaren ideia ere. Izan ere, oraindik gutxi dira gertatutako aldaketa hau ulertzen dutenak, eta horregatik gainera datorkigun nahaspilari aurre egiteko prestatu behar gara. Zenbat eta gehiagotan jabetza mota berria antzinako metodoekin babesten tematuz, arazoak gero eta handiagoak izango dira eta bidegabekeria gehiago eta gehiago sufritu beharko dugu.

Eta honen aurrean zer egin? Ziur norbaitek konponbidea copyright-a pikutara bidaltzea dela pentsatuko duela, baina horrek neurri murriztaileak justifikatzeko eta gure indarrak alperrik galduarazteko baino ez du balio. Horregatik jardunaldi hauetako helburuen artean, partaide guztion artean tresna kontzeptualak eta eragingailu praktikokoak sortzea dago. Horrela, jabetza intelektualaren kritika egokia egin ahal izango da, eta era berean aske ibili eta erabili daitezkeen lanak sortu ahal izango dira.

Gure ustez, ezin dugu utsi botere ekonomikoak dutenek legea eta teknologia norberaren irabaznahirako zikindu ditzaten. Zergatik utsi funtsezko eskubideak murriztea, adierazpen askatasuna arriskuan jartzea, eta aurrerapen zientifikoa, eta kontsumitzailearen eskubideak, eta beste pertsonekin lankidetzan aritzea? Diru etekinetan bakarrik kezkatzen diren enpresei mesede egiteko? Eta dena norbaitek egoera zehatz batetan legez kanpoko kopia bat egi dezakeelako? Aitzakiak ahulegia ematen du.

Oharra: 0.1 bertsioa

COPYLEFT:

Textu hau Creative Commons ShareAlike lizentziapean dago. Libre zara testu hau modifikatzeko, elkarbanatzeko eta kopiatzeko lizentzia berdina mantendu ezkerro. Lizentzia Osoa hurrengo web horrialdean eskura dezakezu:

<http://creativecommons.org/licenses/sa/1.0/>